

ERNESTO 'CHE' GUEVARA

SOCIALISME I MORAL REVOLUCIONÀRIA

Emilio Corbière

www.cheguevara.com.ar

En el 35è aniversari de la mort d'Ernesto 'Che' Guevara, el periodista Emilio J. Corbière fa referència a la seva significació ètico-política. Més enllà del mite, com a personalitat de la nostra època.

Ernesto Guevara no és sols el quixot revolucionari, el teòric de la construcció socialista, és quelcom molt més important: és l'exemple moral.

Aquest record podrà semblar poc materialista, es podrà dir que es tracta d'una apreciació subjectiva. Però m'afanyo a respondre que no és així, perquè la moral revolucionària integra, en un lloc principal, la cosmovisió que de l'home i la societat té el marxisme.

Guevara fou això: un exemple militant de la moral ferma. Internacionalista, vibrà davant l'atac criminal dels nordamericans contra la Guatemala de Jacobo Arbenz. Això, i altres raons polítiques i ideològiques, el determinaren a unir-se al grup de patriotes cubans, encapçalats per Fidel Castro, per alliberar a Cuba de la dictadura de Fulgencio Batista.

Què va fer que Guevara ho abandonés tot: família, fortuna personal, carrera professional, per unir-se a aquest grapat de lluitadors? Quina força el va moure a establir-se a l'illa del Carib, lluny de la seva pàtria de naixement? Per què el Che, després del triomf de la Revolució, i quan aquesta es consolidava, ocupant alts càrrecs i responsabilitats ministerials, abandonà aquesta seguretat i marxà cap a Bolívia per enfrontar-se als militars goril·les i als 'rangers' entrenats als Estats Units?

Aquesta força no tenia res de misteriós, ni havia caigut del cel. Va néixer de la seva consciència -individual i social- i s'anomena moral revolucionària.

Foren les mateixes conviccions per les que l'escriptor nordamericà John Reed lluità en la Revolució d'Octubre juntament amb els obrers i camperols russos. Fou el mateix idealisme que mobilitzà al metge Norman Bethune, que en representació de l'esquerra dels Estats Units i Canadà, es va unir als revolucionaris comunistes xinesos i es distingí pel seu valor i els seus coneixements científics en el 8è Exèrcit, on morí a causa d'una infecció, mentre curava ferits.

Era el mateix esperit moral dels brigadistes internacionals, molts d'ells argentins, que convergiren al 1936, a l'Espanya Republicana per a lluitar contra el feixisme. I

com aquests hi ha molts altres exemples.

Sens dubte, el Che no rebutjava als qui, des de la caiguda de Batista, es van posar a l'enorme tasca de construir la nova Cuba. Ell mateix fou ministre i funcionari. Però en un moment d'inflexió de la seva vida, va creure que havia de continuar la lluita juntament amb altres pobles llatinoamericans en el seu llarg i empinat camí cap a l'alliberament. I així va marxar cap a Bolívia.

Com Francisco de Miranda

Pot comparar-se a Guevara amb Francisco de Miranda. Guevara era del mateix metall humà que el de Miranda. El veneçolà, precursor de la Independència, havia combatut, com a voluntari en les Revolucions Nordamericanes de 1776, en la Revolució Francesa de 1789, i retornà a la seva Amèrica Llatina, quan arribà l'hora de combatre per la emancipació de les colònies hispano-americanes. Els espanyols l'empresonaren, el tancaren en un calabós sota terra, i al morir en captiveri, cremaren les seves restes, com sembla, per no deixar rastre de la seva vida. En el museu històric de Caracas, junt al lloc on reposen les restes del Libertador Bolívar i altres patriotes veneçolans, pot veure's, encara, un fèretre obert, que com a símbol espera les restes de Miranda.

Els imperialistes d'ahir i d'avui, s'acarnissen amb els cossos dels revolucionaris, recorren al crim, la tortura, l'eliminació, i també a l'ocultació de les despulles dels caiguts en combat.

Aquesta és la moral hipòcrita de les classes dominants. No saben que l'exemple de revolucionaris com és el cas d'Ernesto Guevara, la seva vida, les seves idees, la seva pràctica social, transcendeix a la seva pròpia persona per a transformar-se en una arma molt més potent que les armes convencionals: la voluntat col·lectiva desplega en tots els sentits la consciència de la revolució i de la transformació.

En una entrevista realitzada pel periodista Jean Daniel, a Argel, al juliol de 1963, per a la revista L'Express, el Che deia: "El socialisme econòmic sense la moral comunista no m'interessa. Lluitem contra la misèria, però lluitem al mateix temps contra l'alienació. Un dels objectius fonamentals del marxisme és eliminar l'interès, el factor 'interès individual' i el lucre de les motivacions psicològiques. Marx es preocupa tant dels factors econòmics com de la seva repercussió en l'esperit. Anomenava a això 'fet de consciència'. Si el comunisme es desinteressa dels fets de consciència, podrà ser un mètode de distribució, però no serà mai una moral revolucionària".

Ètica i llibertat

Guevara era un idealista, però el seu era un idealisme ètic, que no ha de confondre's amb l'anomenat idealisme filosòfic. Al contrari, el moralisme de les classes dominants, en realitat, la seva immoralitat, sempre protegeix l'absència de

llibertat, la desigualtat, l'explotació, ni tampoc es determinen aspres antagonismes de classe.

El contingut del nou ideal moral deriva d'una profunda necessitat social, d'una càlida aspiració, d'una enèrgica voluntat de quelcom diferent, de quelcom oposat al que ja existeix. En poques paraules. L'ideal moral és el conjunt de desitjos i aspiracions que provoca l'antagonisme amb l'estat de coses existent.

L'ideal moral entès així és un mitjà de reunir i incitar a les forces transformadores en la lluita contra l'ordenament existent i es constitueix en una palanca poderosa per a superar aquest estat de coses.

La moral revolucionaria, aleshores, no és sols la negació, contradicció, sinó un mitjà per a reunir i impulsar a les forces de les classes oprimides. Sorgeix de les condicions econòmico-socials, del desenvolupament tecnològic de cada societat nacional, i del desenvolupament cultural i igual que l'instint social, l'ideari moral no és una finalitat, sinó una força, o bé una arma en la lluita social per l'existència; l'ideal moral és una arma particular en la particular situació de la lluita de classes, en la lluita per l'alliberament nacional.

Els herois de que parlaven els historiadors burgesos, com Guizot, Michelet, Carlyle, eren 'iniciadors', 'grans', que semblaven generar-se respecte de la seva època. L'home nou del que parla el socialisme, no és aquell quimèric heroi dels clàssics o de la historiografia liberal-reaccionària del Segle XIX.

El vell Jorge Plejanov deia que les particularitats individuals de les personalitats eminents determinen l'aspecte individual dels esdeveniments històrics, i l'element casual, desenvolupa sempre un cert paper en el curs d'aquests esdeveniments, la orientació de la qual està determinada, en última instància, per les anomenades causes generals, és a dir, pel desenvolupament de les forces productives i les relacions mútues entre els homes en el procés econòmico-social de la producció, que aquell determina. Però en realitat hi ha una interdeterminació, una interrelació entre persona i medi, que no és mecànica sinó que es transforma dialècticament en creació. Ho va dir Mariategui, el socialisme és 'creació heroica'.

Guevara reflexionà en forma creadora sobre aquest tema de la moral revolucionaria, sobre el rol de l'individu i de les masses en una societat, en la societat.

Sostenia que hi ha una estreta unitat dialèctica entre l'individu i la massa, i que aquesta com a conjunt d'individus, s'interrelaciona amb els dirigents.

En quant a individu, Guevara assenyalava que com a producte no acabat, els aspectes negatius del passat es traslladen al present en la consciència individual, i que per a erradicar aquesta falsa consciència, s'havia de realitzar un treball continu.

Persona i autoeducació

Un procés doble, on hi actua, per una banda la societat amb l'educació directa i indirecta, i on l'individu se sotmet també a un procés de formació o autoeducació.

En els moments revolucionaris és fàcil potenciar els estímuls morals, però per a mantenir aquesta nova consciència que es forja amb el desenvolupament de la nova societat és necessari desenvolupar una consciència en la que els valors adquireixin categories noves, i per això, deia el Che, "la societat en el seu conjunt ha de convertir-se en una gegantina escola".

En el període de construcció del socialisme, assenyalava Guevara, "podem veure l'home nou que va naixent. La seva imatge encara no està acabada; no podria estar-ho mai ja que el procés marxa en paral·lel al desenvolupament de formes econòmiques noves".

El camí és llarg i ple de dificultats. A vegades, per extraviar la ruta s'ha de retrocedir; altres, per caminar massa de pressa, dirigents i masses se separen. Per aconseguir els camins que permetin un creixement armònic i creatiu, és necessari crear els mecanismes, les institucions revolucionaries que permetin la "identificació -deia el Che- entre el govern i la comunitat en el seu conjunt, ajustada a les condicions peculiars de la construcció del socialisme i fugint al màxim dels llocs comuns de la democràcia burgesa".

Guevara advertia que és precís accentuar la participació conscient, individual i col·lectiva, en tots els mecanismes de direcció i producció i lligar-los a la idea de la necessitat de l'educació tècnica i ideològica, de manera que senti com aquests processos són estretament interdependents i els seus avanços són paral·lels. "Així aconseguirà -deia el Che- la total consciència del seu ser social, el que equival a la seva realització plena com a criatura humana, trencades les cadenes de l'alienació".

Agregava que "això es traduirà concretament amb la reapropiació de la seva naturalesa a través del treball alliberat i l'expressió de la seva pròpia condició humana a través de la cultura i l'art".

Sense dogmes ni teoremes

Guevara no creia que el socialisme, la seva construcció, fos un dogma o un teorema. Tampoc una forma de capitalisme d'Estat. Per això reflexionava dient que "el socialisme és jove i té errors. Els revolucionaris manquem, moltes vegades, dels coneixements i l'astúcia intel·lectual necessària per a encarar la tasca del desenvolupament d'un home nou per mètodes diferents als convencionals i sofreixen de la influència de la societat que els creà. La desorientació és gran i els problemes de la construcció material ens absorbeixen".

És per això que pensava que la lluita contra el dogmatisme i la superficialitat, era una tasca de tot moment en la construcció del socialisme.

En la seva carta a 'Marcha' de Montevideo, publicada pel setmanari el 12 de març de 1965, titulada 'El socialisme i l'home a Cuba', Guevara conclou de la següent manera:

“Nosaltres, socialistes, som més lliures perquè som més plens; som més plens per ser més lliures” i després agrega: “el camí és llarg i desconegut en part; coneixem les nostres limitacions. Farem l'home del segle XXI: nosaltres mateixos. Ens forjarem en l'acció quotidiana, creant un home nou amb una nova tècnica. La personalitat juga el paper de mobilització i direcció en quant encarna les més altes virtuts i aspiracions del poble i ne se separa de la ruta”.

Les noves generacions

Aquesta era la moral revolucionària de la que parlava el Che, és el seu gran llegat a les noves generacions llatinoamericanes. El Che era ferri partidari de l'home nou, i així els testimonià amb la seva pròpia vida, amb el seu propi desinterès, amb la seva abnegació. Com en els casos de John Reed o Norman Bethune, i en el de tants altres.

Hi ha molts temes per recordar en la vida polifacètica d'aquest home que morí als 39 anys, quan encara es podia esperar el millor de la seva preclara intel·ligència. Però el que s'ha d'aprendre d'ell, abans de tot, és el seu missatge de llibertat per als oprimits, per a tots els homes i dones d'aquesta Amèrica llatina soferta i per a tots els pobles i nacions oprimides.